

1072. Bälinge kyrka.

Pl. 88.

Litteratur: Upsala Nya Tidning den 6/10 1938; N. Sundquist, Skrivelse till Riksantikvarieämbetet den 3/3 1939 (ATA); S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1942 (ATA), Ytterligare några nyfunna runinskrifter (i: Fornvännen 1943 s. 313 f.).

Äldre avbildning: Upsala Nya Tidning foto 1938 (ATA).

Runstenen står i Bälinge kyrkas vapenhus, fastklamrad mot östra väggen, till vänster om ingången i kyrkan.

År 1936 påträffades U 1072 under sakristians tröskel. *Upsala Nya Tidning* skriver den 6/10 1938: »Ett synnerligen intressant och för kyrkplatsens äldsta historia betydelsefullt fynd har gjorts ute i Bälinge. Fyndet gjordes vid den värmeinstallering, vilken föregått den genomgripande restaurering kyrkan nu undergår... Vid genombrytning av tröskelunderlaget till sakristian påträffades en stor sandstenshäll, som vid kyrkoherdens närmare besiktning befanns vara en med elegant slingdekor försedd runsten. Stenen togs försiktigt upp och har sedermera förvarats på kyrkogården.» Stenen blev liggande på kyrkogården till år 1939, då den flyttades in i vapenhuset. N. Sundquist påpekar i skrivelse till Riksantikvarieämbetet den 3/3 1939, att ristningen har skadats genom frost: »I sitt liggande tillstånd har stenen över sig fått snö och vatten, vilket vid frysningsen sprängt vissa delar av dekoren.»

Ljusröd sandsten. Höjd 1,80 m., bredd 0,95 m. Ristningsytan flagrar. På oskadade partier äro linjerna djupa och tydliga. Ristningen är synnerligen jämnt och vackert huggen. På flera ställen finnas spår av skissering; därigenom har ristningen i några fall dubbla linjer. Den skisserade linjen är alltid grund. Tyvärr är stenen stympad; den har, säkerligen under medeltiden, omhuggits till ligghäll över en grav. Genom denna omhuggning har största delen av runinskriften gått förlorad.

Inskrift:

porka - - - u - - - u - - - , brandr - - - - - n - - - - - ybir - risti
5 10 15 20 25 30 35

Porkell ok... Brandr... Öpir risti.

»Torkel och... Brand... Öpir ristade.»

Till läsningen: Inskriften börjar utan sk. Runorna 1—3 äro fullständigt bevarade. 4 **k** har förlorat ett kort stycke upptill av hst och bst. 5 **a** har förlorat övre hälften. Av r. 6 återstår endast nedre hälften av en hst. Sk efter r. 6 är tydligt. Av r. 7 återstår huvudstavens nedre hälft. Av följande runa ser man nedre delarna av hst och bst. Placeringen visar, att runan har varit **u**. Efter r. 9, vars nedre hälft är bevarad, synes ett sk. Av runorna 10—14 synas nedre hälfterna. Runan 11 har av de bevarade nedre delarnas placering att döma varit **u**. 15 **b** har förlorat övre delen; detsamma gäller 16 **r**, 17 **a** och 18 **n**. 19 **t** har förlorat högra bst och av 20 **r** är endast nedre delen bevarad. Sk efter 20 **r** är bevarat. Runorna 21—23, som stå upptill t. v., ha förlorat övre delarna. Före 24 **n** finnes en bred och jämförelsevis grund fördjupning; den är ej huggen. Av r. 25 återstår endast ett stycke av huvudstavens nedre del. Detsamma gäller r. 26; de fördjupningar, som finnas på båda sidor av hst, förefalla att vara naturliga. Sk efter r. 26 är tydligt. Därefter är ristningsytan inom runbandet fullständigt bortflagrad, tills man, nästan mitt på stenen, ser ett tydligt sk. Runföljden 27—35 står innanför slingan, t. v. på stenen. 27 **y** är tydligt stunget. Alla dessa 9 runor äro väl bevarade. Sk saknas efter 35 i.

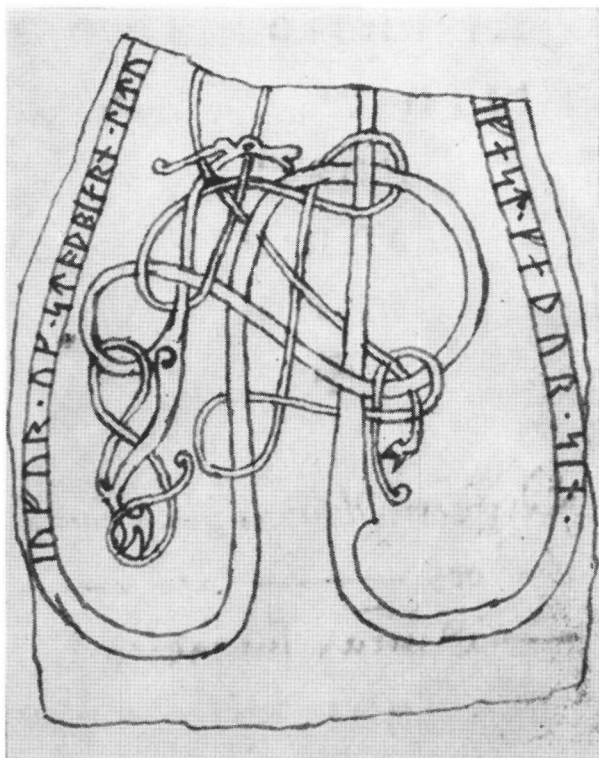

Fig. 308. U 1073. Bälunge kyrka.
Efter teckning av Bureus i Fa 10: 2.

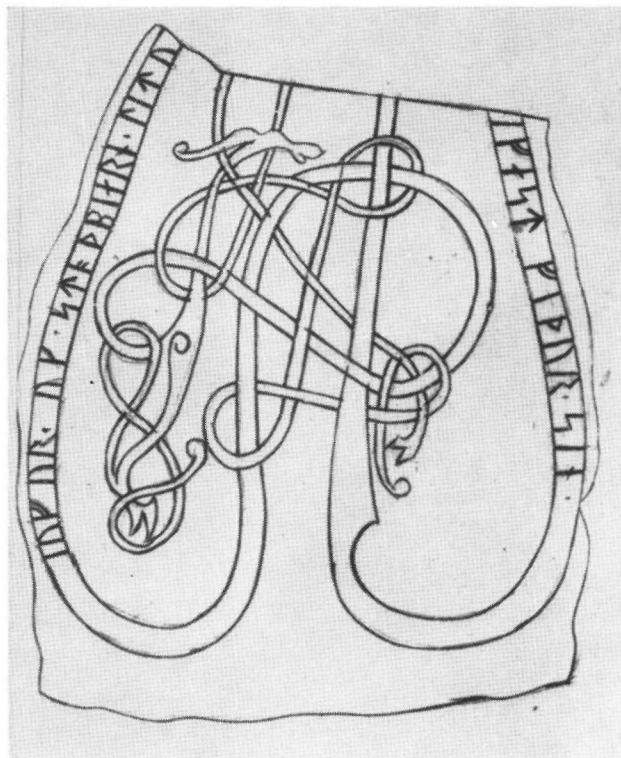

Fig. 309. U 1073. Bälunge kyrka.
Efter kopparstick av Bureus i F f 6.

Runföljden 1—6 **porka-** återger säkerligen det vanliga mansnamnet *Porkell* (*Porkætill*). — Runföljden 7—9 skall säkert suppleras **auk.** 10—14 har innehållit ett namn. Om detta namn veta vi nu endast, att det har skrivits med fem runor, och att den andra runan har varit **u**.

Om namnet *Brandr* se U 1067.

U 1072 är ett vackert exempel på Öpirs konst och det är högst beklagligt, att stenen har utsatts för en så omild behandling.

1073. Bälunge kyrka.

Litteratur: B 473, L 131. J. Bureus, Fa 6 s. 80 n:r 170 (Bureus' egen uppteckning), s. 209 n:r 207 (Rhezeliuss), Fa 10: 2 n:r 44, Fa 5 n:r 46, Fa 1 s. 13, Fa 13 s. 14, s. 120, Ff 6 n:r 24; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 10, 14; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 159, 2, s. 98; R. Dybeck, Bälunge socken år 1863 (ATA); UFT h. 11 (1883), s. 234; A. Enqvist, Skrivelse till Vitterhetsakademien den 9/4 1918 (ATA); G. A. Hellman, C. Claesson och F. Hallberg, Inventering av fasta fornlämningar i Bälunge sn 1937—38 (ATA); S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1942 (ATA).

Avbildningar: J. Bureus, teckning (i Fa 10: 2), kopparstick (i Ff 6); J. Hadorph och J. Leitz, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 473).

Denna sedan länge försvunna runsten fanns enligt Bureus (i Fa 6) i vapenhusmuren och enligt Rhezelius (i Fa 6) »På en förbränd sten i Weggen». Fa 10: 2: »J Bälunge Kyrkemur»; Fa 5: »J Kyrkemuren.» I Ransakningarna 1667—84 finnes följande uppgift, som med all sannolikhet åsyftar U 1073: »Wapnhuset: Muhren en stehn påskrifwen.» I Peringskiölds Monumenta 2 lämnas en utförligare beskrivning av runstensbeståndet i Bälunge kyrka och socken: »Och sosom